Xanım Hikmət QULİYEVA
Təhsildə Keyfiyyət Təminatı Agentliyi
E-mail: x.akberova@gmail.com

ƏMƏK BAZARINDA GƏNCLƏRİN YERİ: BACARIQ UYĞUNSUZLUĞU VƏ REGİONAL DİSBALANSLAR

Xülasə

Məqalədə müasir əmək bazarında gənclərin mövqeyi, onların qarşılaşdıqları əsas çağırışlar və bu problemlərin iqtisadi və sosial baxımdan doğurduğu nəticələr geniş şəkildə təhlil olunur. Xüsusilə bacarıq uyğunsuzluğu – yəni gənclərin təhsil və peşə hazırlığı ilə real əmək bazarı tələbləri arasında ziddiyyət – əsas problemlərdən biri kimi önə çəkilir. Bu, həm gənclərin işsizlik səviyyəsinin artmasına, həm də işəgötürənlərin peşəkar kadrlara çıxış imkanlarının məhdudlaşmasına gətirib çıxarır. Məqalədə eyni zamanda regional disbalanslar da təhlil olunur: iqtisadi fəallıq, infrastruktur, təhsil və məşğulluq imkanları regionlar arasında ciddi fərqləri göstərir. Nəticədə, region gəncləri daha yaxşı imkanlar naminə paytaxt və iri şəhərlərə axın edir, bu da həm regionların sosial-iqtisadi inkişafını ləngidir, həm də şəhərlərdə əmək bazarında rəqabəti artırır. Tədqiqatın nəticələri göstərir ki, bacarıq uyğunluğunun təmin olunması üçün təhsil sisteminin əmək bazarının tələblərinə uyğunlaşdırılması, peşə təhsili və sahibkarlıq təşəbbüslərinin stimullaşdırılması vacibdir. Eyni zamanda regionlarda gənclərin məşğulluğunu artırmaq üçün iqtisadi investisiyalar, infrastrukturun inkişafı və yerli səviyyədə karyera dəstəyi proqramları mühüm əhəmiyyət daşıyır.

Açar sözlər: əmək bazarı, gənclərin məşğulluğu, bacarıq uyğunsuzluğu, regionlararası bərabərsizlik, iqtisadi inkişaf, təhsil siyasəti, miqrasiya, gənclər siyasəti

UOT: 336
JEL: G29
DOI: https://doi.org/ 10.54414/YNMG6226

Giriş

Əmək bazarının formalaşması və onun effektiv fəaliyyəti hər bir cəmiyyətin iqtisadi inkişafı, sosial sabitliyi və rifah səviyyəsi ilə bilavasitə əlaqədardır. Əmək bazarının mühüm iştirakçılarından biri olan gənclər nəinki işçi qüvvəsinin mühüm potensialı, eyni zamanda innovativ düşüncənin və texnoloji adaptasiyanın daşıyıcıları kimi çıxış edirlər. Bu baxımdan, gənclərin əmək bazarındakı mövqeyi, məşğulluq imkanları, qarşılaşdıqları problemlər və onların aradan qaldırılması yollarının təhlili xüsusi aktuallıq kəsb edir. Gənclər, əmək bazarının ən çevik və potensiallı iştirakçıları sayılsalar da, onların əmək bazarına uğurlu inteqrasiyası bir sıra struktur problemlərlə – bacarıq uyğunsuzluğu, regional iqtisadi fərqlər və institusional maneələrlə – məhdudlaşır.

Əsas mətn

Gənclər əmək bazarında bir neçə mühüm funksiyanı yerinə yetirirlər:

- *İnnovasiya və dinamizm daşıyıcılarıdır.* Texnologiyanın sürətlə dəyişdiyi dövrdə gənclər yeniliklərə daha tez uyğunlaşır, rəqəmsal bacarıqları ilə seçilirlər.
- *İqtisadi inkişaf üçün resurs mənbəyidirlər.* Aktiv yaşda olan gənclərin əmək bazarına inteqrasiyası milli iqtisadiyyatın dayanıqlığını təmin edən əsas faktorlardan biridir.
- *Sosial stabilliyin qorunmasına töhfə verirlər.* Gənclərin məşğulluğu onların sosiallaşmasına, cəmiyyətə inteqrasiyasına və rifah halının yüksəlməsinə səbəb olur.

Əmək bazarında gənclərin fəal iştirakı onların yalnız fərdi rifahına deyil, həm də ümumi iqtisadi

dinamikanın formalaşmasına təsir göstərir. Bununla belə, gənclərin əmək bazarına inteqrasiyası bir sıra obyektiv və subyektiv amillərlə müəyyən olunur. Təhsil, peşə bacarıqları, təcrübə, qanunvericilik mühiti və dövlət siyasətləri bu sahədə əsas həlledici faktorlar sırasındadır.

Əmək bazarına uğurlu çıxış üçün ən mühüm şərtlərdən biri gənclərin keyfiyyətli təhsil almasıdır. Müasir iqtisadi münasibətlər sistemində rəqabət mühiti sürətlə dəyişdiyindən əmək bazarının tələblərinə cavab verə biləcək savadlı, innovativ və çevik düşüncəyə malik insanlara ehtiyac artır. Ali təhsil alan gənclər adətən daha yüksək əmək haqqı və sabit işlərlə təmin olunma imkanına malik olur. Eyni zamanda, təhsilin yalnız formal deyil, həm də praktiki komponentlərinin olması gənclərin əmək bazarına sürətli və effektiv inteqrasiyasını təmin edir [7, s.76].

Hazırda ənənəvi peşə sahələrinə marağın azalması fonunda texnoloji və xidmət yönümlü sahələrdə artım müşahidə edilir. Bu baxımdan, peşə təhsili və texniki bacarıqlara yiyələnmiş gənclər yeni iqtisadi sahələrdə daha geniş imkanlar əldə edirlər. Xüsusilə sənaye, informasiya texnologiyaları, logistika, xidmət və kənd təsərrüfatı sahələrində peşəkar bacarıqlara malik gənclərin tələbatı artır. Peşə və texniki bacarıqlara malik olmaq əmək bazarında rəqabətliliyi gücləndirir və iş tapmaq ehtimalını əhəmiyyətli dərəcədə artırır.

Cədvəl 1-də təqdim olunan statistikaya əsasən, 2025-ci ildə Azərbaycanda I ixtisas qrupu üzrə abituriyent iştirakının digər ixtisas qruplarına nisbətən daha yüksək olduğu müşahidə olunur. Belə ki, 2025-ci ildə I ixtisas qrupu üzrə imtahanda iştirak edən abituriyentlərin sayı 31 137 nəfər təşkil etmişdir ki, bu da digər qruplarla müqayisədə ən yüksək göstəricidir. Bu rəqəm 2024-cü illə müqayisədə də artım nümayiş etdirərək 987 nəfərlik artım (təxminən 3.3%) göstərmişdir.

Digər ixtisas qruplarında da müəyyən artımlar müşahidə edilsə də, bu artımlar I qrupla müqayisədə daha azdır. Məsələn, II ixtisas qrupunda 2000 nəfər (təxminən 8.4%), III qrupda isə 3124 nəfər (təxminən 12.4%) artım olmuşdur. IV ixtisas qrupunda isə 593 nəfərlik (təxminən 10%) artım qeydə alınıb.

Bu göstəricilər I ixtisas qrupuna marağın sabit və davamlı olduğunu göstərir. Bu marağın əsas səbəblərindən biri kimi əmək bazarında texniki, mühəndislik və dəqiq elmlər sahəsində peşəkar kadrlara artan tələbat göstərilə bilər. Rəqəmsal transformasiya, sənayeləşmə və innovativ iqtisadiyyatın inkişafı bu sahələrdə təhsilli kadrlara olan ehtiyacı artırır. Bu da abituriyentlərin bu sahələrə yönəlməsinə səbəb olur.

Cədvəl 1.

2025-2024-cü illərdə Azərbaycanda qruplar üzrə abituriyent iştirakı

	2025	2024
I ixtisas qrupu	31137 nəfər	30150 nəfər
II ixtisas qrupu	25957 nəfər	23957 nəfər
III ixtisas qrupu	28270 nəfər	25146 nəfər
IV ixtisas qrupu	6522 nəfər	5929 nəfər

Azərbaycan Respublikasının Dövlət İmtahan Mərkəzi. 2025

Əmək bazarına yeni daxil olan ali təhsilli gənclərin qarşılaşdığı əsas problemlərdən biri isə təcrübəsizlikdir. İşəgötürənlərin əksəriyyəti işə qəbul zamanı namizədlərin əvvəlki təcrübəsinə üstünlük verir. Lakin təzə məzun olan gənclər bu tələbi ödəməkdə çətinlik çəkirlər. Nəticədə onlar əmək bazarında passiv mövqedə qalır, bu da həm özlərini reallaşdırmalarına, həm də iqtisadi aktivliyə mənfi təsir göstərir. Bu problemi aradan qaldırmaq üçün təcrübə proqramları və könüllü fəaliyyət ali təhsil müəssisələri tərəfindən təşviq olunmalıdır.

Gənclərin əmək bazarında iştirakı dövlət siyasətindən və hüquqi çərçivədən bilavasitə asılıdır. Əmək qanunvericiliyində gənclərin hüquqlarının qorunması, onların ilkin məşğul-luğunun təşviqi, eləcə də startap fəaliyyətinə dəstək verilməsi vacibdir. Bu baxımdan, dövlətin həyata keçirdiyi aktiv məşğulluq proqramları, subsidiyalar, dövlət sifarişi əsasında yaradılan iş yerləri və gənclər üçün nəzərdə tutulan təşviqedici layihələr

gənclərin əmək bazarına inteqrasiyasını asanlaşdırır.

Beynəlxalq Əmək Təşkilatının (BƏT) ən son məlumatları göstərir ki, 2023-cü ildə qlobal gənclər arasında işsizlik nisbəti (15-24 yaş) 13% təşkil edib ki, bu da ümumi qlobal işsizlik nisbəti 5,1% səviyyəsindən əhəmiyyətli dərəcədə yüksəkdir. Bu o deməkdir ki, gənclər arasında işsizlik səviyyəsi ümumi göstəricidən təxminən 2,5 dəfə yüksəkdir.

Müqayisə üçün qeyd edək ki, BƏT-in 2024-cü il məlumatı gənclər arasında işsizlik nisbətini gənc kişilər üçün 12,4% və gənc qadınlar üçün 12,3% təşkil edir, qlobal işsizlik nisbəti 4,9% ilə müqayisədə oxşar boşluğu qoruyur.

Ayrı-ayrı bölgələrdə fərqlilik daha qabarıq şəkildə özünü göstərir. Məsələn, yuxarı-orta gəlirli ölkələrdə gənclər arasında işsizlik 2024-cü ildə 16%-ə çatdı, aşağı gəlirli ölkələrdə isə bu, tez-tez qeyri-rəsmi iş və ya qeyri-rəsmi iş ilə maskalansa da, 8%-ə çatdı.

Bu rəqəmlər sistemli problemləri, o cümlədən təhsildə uyğunsuzluqları və xüsusilə inkişaf etməkdə olan regionlarda layiqli işlərə məhdud çıxışı əks etdirir.Bu vəziyyət xüsusilə iqtisadi keçid dövrü yaşayan və struktur problemləri olan ölkələrdə daha da kəskindir. Gənclərin əmək bazarında iştirakı təmin edilmədikdə, onların sosial aktivliyi zəifləyir və marginallaşma təhlükəsi artır [5,s.76].

Bir çox gənc rəsmi qeydiyyata alınmamış iş yerlərində çalışır. Qeyri-formal məşğulluq onların əmək və sosial hüquqlarının qorunmamasına, gələcək pensiya təminatının olmamasına, əmək şəraitinin zəifliyinə səbəb olur. Bu hal həm də ümumi iqtisadi şəffaflığa və vergi intizamına zərər vurur.

Əmək bazarında gənclərin rəhbər və ixtisaslı vəzifələrdə təmsilçiliyinin aşağı səviyyədə olması onların potensialının reallaşmasına mane olur. Gənclər arasında innovativ ideyaların və təşəbbüslərin yüksək olması fonunda bu imkanların reallaşması üçün institusional dəstəyin gücləndirilməsinə ehtiyac vardır.

Ən mühüm çağırışlardan biri də təhsil proqramları ilə əmək bazarı arasında olan uyğunsuzluqdur. Təhsil proqramlarının məzmunu bəzən əmək bazarının real tələblərinə cavab vermir. Bu səbəbdən, universitetlər və peşə təhsili müəssisələri əmək bazarı ilə daha sıx əməkdaşlıq etməli, tədris proqramları müasir texnologiya və iqtisadi tendensiyalara uyğunlaşdırılmalı, təhsil müəssisələri tədrisini təşkil etdikləri təhsil proqramlarının davamlı inkişafı üçün proqram akkreditasiyasına maraqlı olmalıdırlar.

Azərbaycan Respublikasında gənclərin məşğulluğu dövlətin sosial və iqtisadi siyasətində xüsusi yer tutur. Bu istiqamətdə bir sıra dövlət qurumları və institutlar tərəfindən konkret layihələr və proqramlar həyata keçirilir:

- Prezident yanında Gənclər Fondu və Dövlət Məşğulluq Agentliyinin təşəbbüsləri gənclərin iqtisadi fəallığını və əmək bazarına çıxış imkanlarını artırmağa yönəlib.
- "Gənclərin Məşğulluğuna Dəstək" proqramı çərçivəsində gənclərin peşə hazırlığı, karyera yönümlü təlimlər və iş imkanları ilə təmin olunması istiqamətində əhəmiyyətli addımlar atılır.
- "Peşə Təhsili üzrə Strateji Yol Xəritəsi" və "Startap Azərbaycan" layihəsi kimi təşəbbüslər gənclərin innovasiya və sahibkarlıq potensialının inkişaf etdirilməsinə xidmət edir.
- 2024-cü ilin statistik göstəricilərinə əsasən, Azərbaycanda gənclər arasında işsizlik səviyyəsi 8.9% təşkil etmişdir. Bu göstərici regional ortalamadan aşağı olsa da, əmək bazarında balanslı iştirakın təmin olunması üçün əlavə tədbirlərin görülməsini zəruri edir [6,s.44].

Gənclər hər bir cəmiyyətin dinamik və yenilikçi təbəqəsini təşkil edir. Onların əmək bazarına inteqrasiyası yalnız fərdi məşğulluğun təmin olunması deyil, eyni zamanda ölkənin uzunmüddətli iqtisadi və sosial inkişafına töhfədir. Gənclərin bacarıq və biliklərinin əmək bazarının ehtiyacları ilə uyğunlaşdırılması, startap fəaliy-yətinin dəstəklənməsi, regional imkanların genişləndirilməsi və sistemli əmək bazarı monitorinqi bu istiqamətdə atılacaq əsas addımlardır.

Beynəlxalq Əmək Təşkilatının (ILO) 2023-cü il hesabatına görə, dünyada 15–24 yaş arası gənclərin işsizlik səviyyəsi 15.6% təşkil edir. Bu göstərici 25 yaşdan yuxarı işçi qüvvəsi üçün 6.2%-dir. Bu fərq göstərir ki, gənclər əmək bazarına keçiddə daha böyük çətinliklərlə qarşılaşırlar (ILO, *Global Employment Trends for Youth 2023*).

Azərbaycanda isə Dövlət Statistika Komitəsinin məlumatlarına əsasən:

- 2023-cü ildə 15–29 yaşlı gənclər arasında işsizlik səviyyəsi 11.3% olub;

- Bu göstərici şəhər yerlərində 13.2%, kənd yerlərində isə 9.1% təşkil etmişdir;
- Gənclərin təxminən 24%-i qeyri-formal sektorda çalışır.

Cədvəl 2.

Azərbaycan üzrə 15–29 yaşlı gənclərin işsizlik səviyyəsi, 2018–2023

İl	İşsizlik səviyyəsi (%)
2018	9.4
2020	10.1
2023	11.3

Mənbə: AR DSM, 2024

2018–2023-cü illər ərzində Azərbaycanda 15–29 yaşlı gənclər arasında işsizlik səviyyəsi artma meyli göstərmişdir. Belə ki, 2018-ci ildə bu göstərici 9.4% olduğu halda, 2020-ci ildə 10.1%-ə, 2023-cü ildə isə 11.3%-ə yüksəlmişdir. Bu artım qısa müddətdə gənclər arasında işsizlik probleminin dərinləşməsinə işarə edir və əmək bazarında müəyyən struktur uyğunsuzluqların olduğunu göstərir.

1. Bacarıq uyğunsuzluğu (Skills mismatch)

Artan işsizlik səviyyəsi, xüsusilə gənclər arasında, onların əmək bazarının tələblərinə uyğun bilik və bacarıqlara malik olmaması ilə bağlı ola bilər. Bu problem bir çox hallarda ali və orta ixtisas təhsili müəssisələrində verilən tədrisin əmək bazarının real tələblərinə uyğun olmaması ilə bağlıdır. Məsələn, texnologiya, mühəndislik, kənd təsərrüfatı və sənaye sahələrində işçi qüvvəsinə ehtiyac yüksək olduğu halda, bir çox gənclər daha çox sosial elmlərə və ya aşağı tələb olunan sahələrə yönəlir. Bu da gənclərin iş tapmaq imkanlarını məhdudlaşdırır və nəticədə bacarıq uyğunsuzluğu yaranır.

2. Regional disbalanslar

Digər mühüm amil isə regional əmək bazarında qeyri-bərabərliklərdir. Paytaxt və iri şəhərlərdə məşğulluq imkanları daha geniş olduğu halda, kənd və ucqar rayonlarda bu imkanlar məhduddur. Gənclərin təhsildən sonra yaşadığı bölgədə uyğun iş tapa bilməməsi onların ya işsiz qalmasına, ya da miqrasiya etməsinə səbəb olur. Bu isə regional əmək bazarında balanssızlıq yaradır və resursların qeyri-effektiv paylanmasına gətirib çıxarır.

3. Gənclərin əmək bazarına inteqrasiyası və təcrübə problemi

Bir çox gənclər işəgötürənlər tərəfindən təcrübəsiz olduqları üçün rədd edilir. Bu isə onları uzunmüddətli işsizlik riski ilə üz-üzə qoyur. Əmək bazarına keçid dövrünün çətinliyi onların əmək fəaliyyətinə gec başlamasına və sosial-iqtisadi fəallıqlarının aşağı düşməsinə səbəb olur.

Nəticə olaraq, 2018–2023-cü illərdə gənclər arasında artan işsizlik səviyyəsi, əmək bazarında həm bacarıq uyğunsuzluğu, həm də regional disbalanslar kimi sistemli problemlərin mövcudluğunu təsdiqləyir. Bu problemlərin aradan qaldırılması üçün təhsil proqramlarının əmək bazarının tələblərinə uyğunlaşdırılması, regional məşğulluq proqramlarının genişləndirilməsi və gənclərə praktiki bacarıqlar qazandıran təşəbbüslərin (məsələn, peşə təhsili, təcrübə proqramları, startap dəstəkləri) artırılması vacibdir.

Bacarıq uyğunsuzluğu (skills mismatch) – fərdin malik olduğu bilik və bacarıqların əmək bazarının real tələbatına uyğun gəlməməsi halıdır. Bu, üç formada təzahür edə bilər:

- Üfüqi uyğunsuzluq – təhsilin sahəsi və iş sahəsinin fərqli olması;
- Şaquli uyğunsuzluq – təhsilin səviyyəsi və işin tələb etdiyi səviyyənin uyğun gəlməməsi;
- Bacarıq boşluğu – işəgötürənin tələb etdiyi spesifik bacarığın olmaması.

Azərbaycan Respublikasının Təhsil İnstitutunun 2023-cü il hesabatına görə, ali təhsil müəssisələrinin məzunlarının 33%-i öz ixtisasına uyğun olmayan sahədə işləyir. Ən çox uyğunsuzluq iqtisadiyyat, hüquq və idarəetmə ixtisaslarında qeydə alınır. Əvəzində əmək bazarında ən çox tələbat olan sahələr – informasiya texnologiyaları, mühəndislik və peşə təhsili üzrə kadr çatışmazlığı yaşanır.

Cədvəl 3.

Azərbaycan əmək bazarında bacarıq tələb-təklif disbalansı (sektorlar üzrə)

Sektor	Təklif çoxluğu	Tələb çoxluğu
Hüquq və idarəetmə	var	yoxdur
İKT və proqramlaşdırma	yoxdur	Var
Texniki-peşə sahələri	yoxdur	Var
Müəllimlik	var	yoxdur

Mənbə: Təhsil İnstitutu, 2023

Regionlar üzrə iqtisadi inkişaf və iş imkanlarında kəskin fərqlər müşahidə olunur. 2022-ci ildə aparılmış "Gənclərin Sosial və İqtisadi Durumu" adlı sosioloji tədqiqatda iştirak edən rayon gənclərinin 62%-i yaşadıqları ərazidə məşğulluq imkanlarının zəifliyindən narazı olduqlarını bildirib.

Aşağıdakı meyillər müşahidə olunur:

- Gənclərin Bakı, Sumqayıt və Gəncə kimi iri şəhərlərə axını;
- Kənd yerlərində qeyri-formal məşğulluğun çoxluğu;
- İnfrastruktur, təlim və peşə kurslarının əlçatmazlığı;
- Regionlarda İKT və innovasiya sektorlarının zəif inkişafı.

Qrafik 1. Regionlar üzrə 15–29 yaş qrupunda məşğulluq səviyyəsi (%)

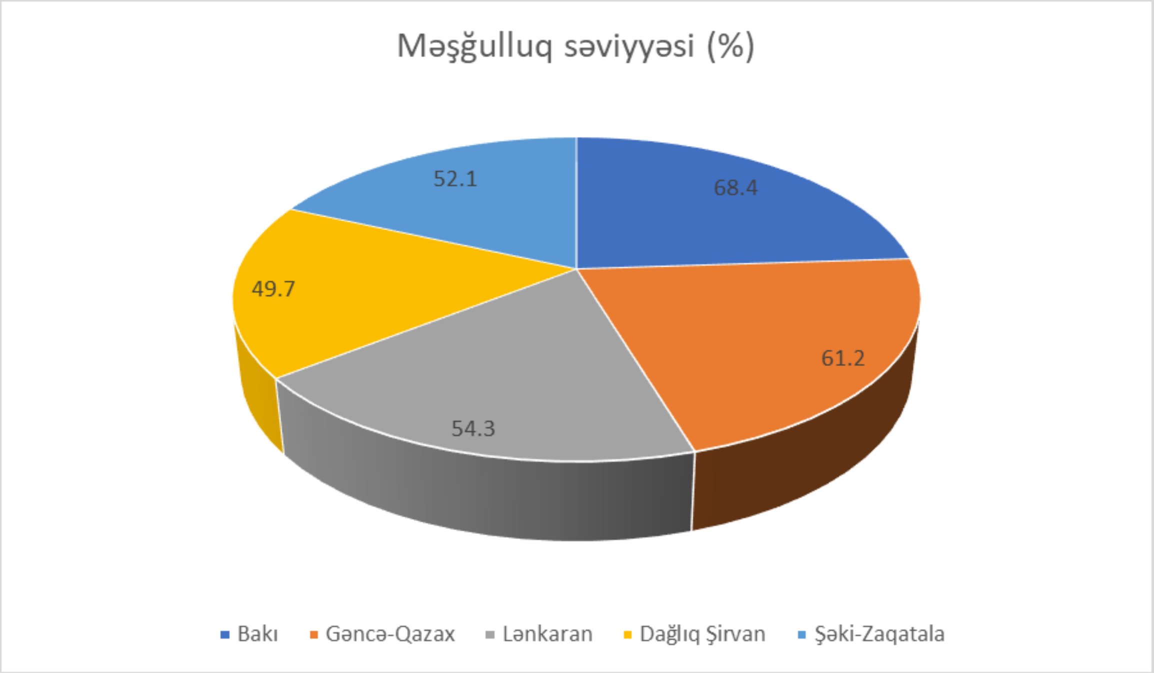

Mənbə: AR DSM və UNDP, 2023

Qrafik 1–də regionlar üzrə 15–29 yaş qrupunda məşğulluq səviyyəsi faizlə göstərilmişdir. Məlumatlardan göründüyü kimi, ən yüksək məşğulluq göstəricisi Bakı şəhərində (68,4%) qeydə alınmışdır. Bu, paytaxtda iqtisadi fəaliyyətlərin, xidmət sektorunun və müxtəlif iş imkanlarının daha geniş olması ilə izah edilə bilər. İkinci yüksək göstərici Gəncə–Qazax iqtisadi rayonu (61,2%) təşkil edir ki, bu da sənaye müəssisələrinin və kənd təsərrüfatı fəaliyyətlərinin üstünlük təşkil etməsi ilə bağlıdır.

Digər tərəfdən, Lənkəran (54,3%), Şəki–Zaqatala (52,1%) və Dağlıq Şirvan (49,7%) regionlarında göstəricilər nisbətən aşağıdır. Xüsusilə, Dağlıq Şirvanda məşğulluq səviyyəsinin daha

zəif olması regionun iqtisadi potensialının məhdudluğu, istehsal və xidmət sahələrinin az inkişaf etməsi ilə əlaqələndirilə bilər.

Ümumilikdə, qrafik gənclərin məşğulluq səviyyəsində regionlar üzrə əhəmiyyətli fərqlərin mövcud olduğunu, iqtisadi inkişaf və əmək bazarının strukturundan asılı olaraq bölgələr arasında qeyri-bərabərliyin davam etdiyini göstərir.

Nəticə

Müasir əmək bazarında baş verən dinamik dəyişikliklər, texnoloji inkişaf və iqtisadi strukturun çevik transformasiyası fonunda gənclərin bu bazarda tutduğu yer xüsusi aktuallıq kəsb edir. Gənclər, bir tərəfdən əmək bazarının yenilənməsi və innovasiya potensialının təmin olunmasında əsas rol oynayan sosial qrup kimi çıxış etsələr də, digər tərəfdən, bacarıq uyğunsuzluğu və regional disbalanslar səbəbindən əmək bazarına inteqrasiyada ciddi çətinliklərlə üzləşirlər. Təhlillər göstərir ki, gənclər arasında işsizliyin əsas səbəblərindən biri təhsil sistemi ilə əmək bazarının tələbləri arasında dərin uçurumun olmasıdır. Bu isə əmək bazarında bacarıq uyğunluğuna əsaslanan tələb-təklif balansının pozulmasına gətirib çıxarır.

Bacarıq uyğunsuzluğu yalnız fərdi səviyyədə gənclərin məşğulluq imkanlarını məhdudlaşdırmır, eyni zamanda milli iqtisadiyyatın insan kapitalından səmərəli istifadə imkanlarını azaldır. Gənclərin əldə etdiyi bilik və bacarıqların praktik əmək bazarı tələblərinə cavab verməməsi, təhsilin keyfiyyəti, təcrübi hazırlığın zəifliyi və peşə yönümlü proqramların məhdudluğu ilə bağlıdır. Bu uyğunsuzluq xüsusilə texniki, rəqəmsal və "yumşaq" bacarıqlar sahəsində daha qabarıq şəkildə müşahidə olunur. Nəticədə, bir çox gənclər ya işsiz qalır, ya da ixtisasına uyğun olmayan aşağı ixtisaslı işlərdə çalışır.

Digər mühüm problem isə regional disbalanslardır. Regionlar arasında iqtisadi inkişaf səviyyəsindəki fərqlər, investisiya axınının qeyri-bərabər paylanması və infrastruktur imkanlarının qeyri-kafi olması gənclərin regionlarda layiqli məşğulluq imkanlarına çıxışını məhdudlaşdırır. Bu səbəbdən gənclər, xüsusilə də ucqar ərazilərdə yaşayanlar, ya əmək miqrasiyasına üstünlük verirlər, ya da uzunmüddətli işsizliyin qurbanına çevrilirlər. Regionlar üzrə təhsil, təcrübə proqramları, işəgötürən-tələbə əlaqələri və peşə yönümlü xidmətlərin qeyri-bərabər inkişafı isə bu disbalansların dərinləşməsinə səbəb olur.

Nəticə etibarilə, əmək bazarında gənclərin rolunun gücləndirilməsi və onların potensialının reallaşdırılması üçün kompleks və məqsədyönlü siyasətlərin həyata keçirilməsi vacibdir. Bu məqsədlə təhsil və məşğulluq sistemləri arasında effektiv əlaqələrin qurulması, gənclərin əmək bazarının tələblərinə uyğun bacarıqlarla təmin olunması, regionlararası balanslaşdırılmış inkişaf siyasətinin gücləndirilməsi və gənclərə yönəlik aktiv əmək bazarı tədbirlərinin genişləndirilməsi əsas strateji prioritetlərdən biri olmalıdır. Yalnız bu şəkildə gənclərin iqtisadi inkişafa real töhfə verə biləcək subyektlərə çevrilməsi mümkündür**.**

ƏDƏBİYYAT SİYAHISI:

1. Azərbaycan Respublikası Dövlət Statistika Komitəsi. (2024). Əmək bazarı göstəriciləri. Bakı: ARDSK.
2. Beynəlxalq Əmək Təşkilatı (ILO). Global Employment Trends for Youth 2023.
3. Əmək və Əhalinin Sosial Müdafiəsi Nazirliyi. (2023). Gənclərin məşğulluğu üzrə milli fəaliyyət planı (2023–2026).
4. Mammadov, R. (2021). "Gənclərin əmək bazarına inteqrasiyasında bacarıq uyğunsuzluğu problemi: çağırışlar və perspektivlər". Azərbaycan İqtisadiyyatı jurnalı, №4, s. 65–75.
5. Qasımova, L. (2022). "Regionlar üzrə məşğulluq imkanlarında disbalans və gənclərin işsizlik problemi". İqtisadi və Sosial Araşdırmalar, №3, s. 42–53.
6. Təhsil İnstitutu. Ali təhsil və əmək bazarının əlaqələndirilməsi yolları, Bakı, 2023.
7. CEDEFOP – European Centre for the Development of Vocational Training. (2020). Skill mismatch: Measurement issues and challenges. Luxembourg: Publications Office of the European Union.
8. European Training Foundation. (2023). Youth Employment in Transition Economies: Evidence and Policy Responses. Turin: ETF.
9. https://www.un.org/en/

Ханым Хикмет ГУЛИЕВА
Агентство по обеспечению качества в образовании
E-mail: x.akberova@gmail.com

МЕСТО МОЛОДЕЖИ НА РЫНКЕ ТРУДА: НЕСООТВЕТСТВИЕ НАВЫКОВ И РЕГИОНАЛЬНЫЕ ДИСБАЛАНСЫ

Резюме

В статье всесторонне анализируется положение молодежи на современном рынке труда, а также основные проблемы, с которыми она сталкивается. Одной из центральных тем является несоответствие между знаниями и навыками, полученными в системе образования, и реальными требованиями рынка труда. Это несоответствие приводит к росту безработицы среди молодых специалистов и затрудняет подбор квалифицированных кадров для работодателей. Особое внимание уделяется региональным дисбалансам: экономическая активность, уровень инфраструктуры, доступ к образованию и рабочим местам варьируются в зависимости от региона. Это способствует внутренней миграции молодежи в столицу и крупные города, что, в свою очередь, усиливает конкуренцию в городах и тормозит развитие регионов. В заключение статьи предлагаются меры по снижению несоответствия навыков и устранению регионального дисбаланса: реформирование системы профессионального образования, государственные программы поддержки молодежи, стимулирование предпринимательства и инвестиций в регионы.

Ключевые слова: рынок труда, молодежная занятость, несоответствие навыков, региональное неравенство, миграция, экономическое развитие, молодежная политика, профессиональное образование

Khanim Hikmat GULIYEVA
Education Quality Assurance Agency
E-mail: x.akberova@gmail.com

THE ROLE OF YOUTH İN THE LABOR MARKET: SKİLLS MİSMATCH AND REGİONAL DİSPARİTİES

Abstract

This article provides a comprehensive analysis of the position of youth in the modern labor market and highlights the key challenges they face, particularly the mismatch between acquired skills and market demands. The skill mismatch issue arises when the competencies and qualifications obtained through the education system do not align with the actual requirements of employers, resulting in higher youth unemployment and limiting the supply of skilled labor for businesses. The paper also explores regional disparities in economic development, infrastructure, access to education, and employment opportunities. These disparities encourage the migration of youth from underdeveloped regions to major urban centers in search of better prospects, creating an imbalance that weakens regional economies while increasing labor market competition in cities.

Based on the findings, the article advocates for policy reforms aimed at aligning education with labor market needs, enhancing vocational and entrepreneurial training, and investing in regional development. Such efforts are essential for creating inclusive economic growth and enabling equal employment opportunities for youth across all regions.

Keywords: *labor market, youth employment, skill mismatch, regional inequalities, internal migration, economic development, education reform, youth policy*